

VASILIE IACOB

IOAN IOVIȚĂ

1842-1867

Un bănățean de altădată

Editura Eurostampa

Timișoara, 2018

CUVÂNT de susținere

Mă simt obligat să-i răspund pozitiv prietenului meu din copilărie Vasile Iacob, la câteva chestiuni pe care vrea să le scrie despre un fiu al satului Cornești (fost Jadani) din județul Timiș. Este vorba despre personalitatea lui Ioan Ioviță pe care susnumitul Vasile Iacob vrea s-o consemneze în memoria „Oamenilor de seama din Banat.”

O primă întrebare se pune dacă-l putem încadra pe Ioan Ioviță în rândul „Oamenilor de seamă ai Banatului”? Răspunsul este, categoric, afirmativ. Da!

Vasile Iacob dorește să publice o carte despre *Ioan Ioviță (1842-1867) - Un bănățean de altădată*. Sigur că nu pot decât să-i urez succes! Citez ce spune despre „bănățeanul de altădată”: „A învins greutățile vieții fiind animat de un singur țel: propășirea neamului românesc. A fost învins de moarte, dar noi trebuie să-l ridicăm la nemurire.” Da, întradevăr, trebuie făcut cunoscut tuturor celor interesați de istoria Banatului, cu reprezentanții ei de seamă. Îl susțin pe prietenul meu și doresc să vadă lumina tiparului această carte, putând apoi să fie prezentată cu succes la Simpozionul internațional „Oameni de seama ai Banatului.”

În altă ordine de idei, cu acceptul autorului, voi face în cele ce urmează unele observații privitoare la creația literară a lui Ioan Ioviță. A fost printre altele poet, narator, publicist.

Ca poet are câteva încercări lirice, despre care Mihai Beșanu, un contemporan al său, nu-i de acord cu afirmația că este „un literat talentos” cum scria un ziar de limbă maghiară „Magyar Saitó”. Că-i talentat sau nu, spun versurile sale, puține câte sunt, deoarece multe s-au pierdut prin mutarea sa de la Pesta la Jadani în anul 1866, ne spune Iulian Grozescu.

Începem cu poezia Mărioara, publicată în *Aurora Română*, Nr. 20 din 1864 la Budapesta. Este alcătuită din șase catrene cu rima încrucișată. El mărturisește că a umblat „În sute țieri străine” și n-a găsit o fată mai frumoasă ca Mărioara, care-i de la noi. Îi face un portret sumar:

„Una ești sub soare,
Angerașul meu,
Mândră, suavă floare
Tainic Dumnezeu”

După care îi declară dragoste:

„Zână între zâne,
Crede-mi te iubesc,
Nu pot fără tine
Mai mult să trăiesc.”

Următoarea poezie este „Către cucu” de facture populară. Ne spune textul ei, dar și formula de adresare din primele două versuri:

„Cucule cu pene sure,
Ce cânți vara prin pădure”.

Este un dialog între poet și cuc, întocmai poeziei eminesciene „Codrule, codruțule”... Poetul întreaba cucul despre mândra lui frumoasă Mărioara, dacă-i sănătoasă. De asemenea la primăvară, când se-ntoarce-n scumpa țară să-i transmită că el își va depune (susține) examenul și se va întoarce acasă pentru a se cununa cu ea

și să trăiască „...în iubire/ În cereasca fericire.” A fost publicată în *Aurora Română* Nr. 23 din decembrie 1864 la Budapesta.

Ioan Ioviță în poezie a fost un romantic visător și pesimist. De fapt este influențat de elementul preromantic al fantomelor din lirica franceza a lui Volney.

Spre exemplificare sunt poeziile *Julia* alcătuită din cinci catrene cu rimă încrucișată și *Desperatul* ce conține nouă strofe cu același fel de rimă. Aici pentru termenul de fantomă apare cuvântul fantasmă. Ambele poezii sunt publicate în *Musa Română* din anul 1865.

În sfârșit o ultimă poezie „La reînființarea mitropoliei române”, publicată în *Telegraful Român* din februarie 1865 la Sibiu, se referă la un eveniment istoric, cu bucurie, pentru români. Este vorba despre reînființarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Transilvaniei. Poezia se-ncheie cu sentimentul de bucurie al tuturor românilor ardeleni:

„Un cânt, o a mea lira! Un cânt de bucurie
Intonă azi cu fală pe al patriei hotar!
Anunță-n lumea largă, că un popor învie,
Și uită întristarea, trecutul cel amar!”

Prin câteva poezii scrise într-o viață scurtă, din care unele s-au pierdut, Ioan Ioviță rămâne un bănățean sentimental prin lirica lui puțină despre iubire, natură, neam și credință.

În calitate de narator a scris și proză. Puține sunt încercările sale în ale povestirii, dar merită menționate.

Povestirea „La izvorul zânelor” îl introduce pe cititor într-o călătorie la Lugoj care prin „pozițiune naturală, cât și împrejurările politice au făcut din orașul acesta drept centrul Românilor bănățeni”. Este descris acest oraș cu tot ce are el frumos și armonios. În primul rând domnișoarele „au o limbă armonioasă pe care o vorbesc, te încântă, iar cu privirile seducătoare te

farmecă”. Ne spune mai departe că „aici afli floarea inteligenței Românilor din Banat.” Îi plac plimbările pe străzile Lugoșului. Și pentru ca povestirea să-i fie atractivă și fermecătoare alege o casă mica numai cu o fereastră la stradă din Drumul Făgetului. Este cunoscuta casă a babei Irina unde se țineau șezători. Intră și el acolo să facă o vizită așa cum se obișnuia. Erau fete acolo cu furca de tors, dar, și feciori care „să se desfete la cântecele cele frumoase executate de româncuțele fragede, și la poveștile babei Irina.” Apar și două personaje ale povestirii: Vasiliu, un tânăr cam de 22 de ani, înalt, brunet, dar trist, comparativ cu ceilalți juni. Este înstărit, având casă, vie, dar nefericit. Floare este „simbolul modestiei și al frumuseții, însă totodată al sărăciei... căci numai prin lucrul mâinilor sale se susține.”

Autorul spune că se aflau acolo în seara de 30 decembrie și babei Irina îi vine ideea să-i invite, în seara următoare, la trecerea dintre ani, la ea și după obiceiul din bătrâni să se joace „de-a Sânvăsăiu”. Despre această datină am scris și eu în Însemnările mele „Obiceiuri de Anul Nou”. Iată că aici Ioan Ioviță pomenește despre întâlnirea fetelor gătite, care vin să-și găsească ursitul în noaptea dintre ani. Și unde-i locul de întâlnire? Tocmai la baba Irina, în casa ei, în care se țin și șezătorile în nopțile lungi de iarnă. De la această întâlnire lipsesc cei doi: Vasiliu și Floare. Destinul a vrut ca ei să se întâlnească în altă parte. Iată povestea lor din noaptea ceea: „Noaptea e furtunoasă, fulgi de nea se învârtesc prin aer, nu se cunoaște nici o cărare pe drum și vântul urlă cu o putere vrând parcă să desrădăcineze arborii.” Pe această vreme un june se îndreaptă spre un loc numit Izvorul zânelor. Este Vasiliu, care ajuns acolo aruncă un bănuț în apă și un colăcel. Aude o voce, care se roagă zânelor să n-o lase să piară. A fost Floare. Iată locul de întâlnire al celor doi îndrăgostiți. Apoi în ziua de Anul Nou, care-i și a Sfântului Vasile cei doi se

înfățișează la baba Irina, „care-l gratulează pe Vasiliu, apoi îi felicită pe amândoi și-i binecuvântează.” A fost publicată în *Aurora Română* Nr. 1 din ianuarie 1864 la Pesta.

Povestirea „*Iluziile mele*” a fost publicată în *Aurora Română* din iunie 1865 la Pesta, și este pur romantică. Pornește de la natură, iubind-o cu pasiune. O descrie cu toate elementele ei specifice, folosind mijloacele cele mai potrivite pentru a reda așa cum a văzut-o el în momentele lui de revelație. Este exagerat de frumoasă, uimitoare, iar imaginea prin care „de pe munte a privit peste orizont în lume” este excepțională, specific romantică. Să nu mai vorbim de expresiile populare hiperbolice „frumusețea e dumnezeiască” sau „fericirea e dumnezeiască.”

Natura cu toată splendoarea ei, cu elementele cosmice ne impresionează: soarele care apune și luna care rătăcea, iar norii personificați „ca niște fantome întunecate au îmbrățișat pământul.”

De la natură pornind, iubirea lui urmărește două planuri: țara și națiunea, iar pe de altă parte femeia româncă. Pentru femeie dă și trei nume: Floare, Lucreția și Lilia. Pentru el numele de Lilia reprezintă simbolul inocenței.

Ca orice romantic e visător, de aici și titlul „*Iluziile mele*”. Visul său reprezintă o iluzie: „Am văzut o dată în vis pe iubita mea. Era o ființă de tot încântătoare”. „Un pup de roză”. „Grumazul alb ca marmora pe care-i atârnav mărgele. Ochii conțineau o lume de amor, buzele doi crini de roze, iar pieptul acoperit cu flori mirositoare”. Portretul este reușit într-un fel, dar să nu uităm că apare „Marmora” care-i frumoasă, dar e rece și dură. Exclamarea lui la final este uimitoare, îngenunchind în fața ei: „Ucide-mă cu frumusețea ta!” După care își exprimă regretul, că n-a mai văzut-o nici în vis și își ia rămas bun: „Adio, frumoasă! Poate că nu ne vom mai vedea vreodată!”

Mai are o încercare de portret feminin al doamnei Constanța Dunca de Sajó, publicat în *Aurora Română* din noiembrie 1864 la Pesta.

De asemenea a tradus câteva nuvele germane și le-a publicat în periodicul *Concordia* și în serial în *Aurora Română*.

Ca publicist Ioan Ioviță se numără printre românii care au activat în presa de la Pesta. Periodicele la care a colaborat au fost: *Aurora Română*, *Concordia*, *Albina*, *Telegraful Român*, *Amicul Scoalei*, *Musa Română*.

Revista *Aurora Română* pe care o numește Foaie beletristică era „zeița zorilor”. Din anul 1863 vine la conducerea ei Iosif Vulcan, ajutat ca redactor adjunct de Ioan Ioviță.

Musa Română este „Almanacul beletristic” în care își exprimă crezul despre cultură, scoțând în evidență că „biblioteca... e săracă de scrieri românești”. Intenționează să pregătească un almanah similar, dar boala i se agravează și nu-i permite acest lucru. În această revistă își publică și operele sale literare: poezie și proză.

Păcat căci boala l-a răpus și de la Pesta vine la Jadani, unde inima sa incetează să mai bată la 24 de ani și se odihnește în pământul de acasă.

Închei susținerea mea pentru Vasile Iacob care acum la an aniversar a scris această carte despre un bănățean care a luptat pentru un ideal al tuturor românilor din Transilvania. Idealul de UNIRE s-a împlinit la 1 Decembrie 1918, iar noi cei de astăzi cu bucurie mare aniversăm centenarul ROMÂNIEI MARI pentru care strămoșii nostri și-au dat viața.

Prof. Gheorghe Lungu

INTRODUCERE

În Banatul Timișan, se află satul Cornești- fost Jadani, care încearcă să răzbată prin vremurile actuale, așa cum a răzbit prin istorie. Corneștiul și împrejurimile sale reprezintă o adevărată vatră de istorie. Mărturie stau ringurile avare, vestigiile care arată începuturile noastre pe aceste meleaguri, legendele care l-au purtat pe regale ungarilor Ștefan I prin zonă, precum și istoria de opt ori seculară a acestui sat.

Satul pare ascuns în văile adânci săpate în pusta timișană de apele din zonă. E un sat mic, dar cu o istorie bogată, însă înainte de toate cu oameni care au păstrat românismul în aceste locuri. Acești oameni au păstrat limba, credința și cultura, ideea de neam, comori transmise apoi urmașilor.

Într-un mediu descris, succint, mai sus, cu asemenea principii de viață, a făcut ca din sat să se ridice personalitățile remarcabile pentru neamul românesc din Banat:

- Mihai Roșu Martinovici (1750-1822), - teolog, profesor, scriitor
- Pavel (Paul) Lăzărescu; (1796-1853) protopop Lipova; scriitor - participant la revoluția de la 1848
- Vasile Lăzărescu (1894-1969), - Mitropolit al Banatului
- în acest mediu și-a început activitatea publicistică Teodor Păcățian, mare om de cultură din această parte de țară. Între 1876-1883 a fost notar în Jadani.

Prin această lucrare încercăm să ridicăm din uitare un alt mare bănățean, Ioan Ioviță, să-l prezentăm consătenilor săi și să-l așezăm în rândul „Bănățenilor de altădată”.

Fiind perioada introducerii grafiei latine, și din excese de etimologizare, regăsim numele lui Ioan Ioviță în diferite forme ortografice: Jonu Jovitia, Ioane Iovitia, Ionu Iovitia, Ion Iovitia, Jonu Joviti'a. Cu unele variante a semnat chiar el, iar altele au fost folosite de criticii săi sau editorii publicațiilor la care a colaborat.

În scurta sa viață a ars ca o torță pentru iluminarea neamului său. Opera sa este rezultatul unei activități de numai 4 ani. Lupta sa cu viața a început pe la 8 ani. A învins greutățile vieții fiind animat de un singur țel: propășirea neamului românesc. A fost învins de moarte, dar noi trebuie să-l ridicăm la nemurire.

Eu m-am angajat cu mândrie în această întreprindere.

Deschiderea către cultură și istorie locală a Consiliului Local Orțișoara, a Domnului primar Aleodor Sobolu, a făcut să am un aliat de nădejde în această onorantă întreprindere.

Mulțumim!

Autorul

CUPRINS

CUVÂNT de susținere	5
INTRODUCERE	11
IOAN IOVIȚĂ și perioada postrevoluționară 1848	13
IOAN IOVIȚĂ - Biografia	25
IOAN IOVIȚĂ - poetul	35
IOAN IOVIȚĂ - prozator	45
IOAN IOVIȚĂ - activitatea publicistică	61
IOAN IOVIȚĂ - activitatea politică	76
IOAN IOVIȚĂ - activitatea socială și culturală	80
IOAN IOVIȚĂ - un bănățean de altădată	87
BIBLIOGRAFIE	88